

POSTANOWIENIE

Dnia 2 czerwca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wojciech Katner (przewodniczący)

SSN Iwona Koper

SSN Karol Weitz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa "Fundacji [...]"

w G.

przeciwko P. Spółce z o.o. w W.

o nakazanie i zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 2 czerwca 2016 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 3 czerwca 2014 r.,

odrzuca skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Fundacja [...] (dalej: „Fundacja”) pozwem z dnia 29 września 2011 r. wniosła o nakazanie P. Sp. z o.o. z siedzibą w W. (dalej: „P.”) zaprzestania stosowania nieuczciwych praktyk rynkowych przez usunięcie klauzul niedozwolonych z regulaminu świadczenia usług drogą elektroniczną (Regulamin Serwisu Aukcyjnego, dalej: „Regulamin”), dostępnego w Internecie na stronie P. wskazanej w pozwie i o zasądzenie od P. 2 160 zł na określony przez Fundację cel społeczny związany z ochroną konsumentów. W piśmie procesowym z dnia 9 grudnia 2011 r. Fundacja rozszerzyła powództwo o żądanie nakazania P. złożenia oświadczenia o treści: „P. Sp. z o.o. przeprasza wszystkich Konsumentów za stosowanie nieuczciwych praktyk w obrocie gospodarczym” oraz zamieszczenia go na stronie internetowej P. przez okres 30 dni. W toku postępowania Fundacja cofnęła powództwo w zakresie żądania zasądzenia 2 160 zł.

Wyrokiem z dnia 22 maja 2013 r. Sąd Okręgowy w W. uwzględnił powództwo w części nakazując P. zaprzestania stosowania niektórych wskazanych przez Fundację klauzul umownych zawartych w Regulaminie (pkt I), a w pozostałym zakresie, w tym w odniesieniu do nakazania złożenia oświadczenia, powództwo oddalił (pkt II). Sąd umorzył jednocześnie postępowanie w zakresie żądania zasądzenia kwoty 2 160 zł.

Sąd Okręgowy ustalił, że część ze stosowanych przez P. klauzul zawartych w Regulaminie odpowiada treścią postanowieniom wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone, prowadzonym zgodnie z treścią art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. Z tego względu, na podstawie przepisów art. 4 ust. 1 i art. 12 ust. 1 pkt 2) ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (obecnie jedn. tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 3, dalej: „u.p.n.p.r.”), co do tych klauzul uznał za zasadne powództwo w zakresie żądania zaprzestania ich stosowania. Przyjął bowiem, że publikowanie wzorca umowy, który zawiera postanowienia wpisane do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone, stanowi działanie wprowadzające konsumenta w błąd co do jego rzeczywistych praw i obowiązków, mające cechy

rozpowszechniania nieprawdziwych informacji. Co do innych klauzul zawartych w Regulaminie Sąd powództwo oddalił, ponieważ nie odpowiadały one postanowieniom wpisanym do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone.

Oddalając powództwo w zakresie żądania nakazania złożenia przez P. oświadczenia o treści wskazanej przez Fundację Sąd Okręgowy stwierdził, że Fundacja nie wykazała, czy i w jaki sposób oraz jakie dobra osobiste i których konsumentów zostały naruszone przez kwestionowane klauzule Regulaminu.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 22 maja 2013 r. wniosła tylko Fundacja, ograniczając ją do oddalenia żądania nakazania złożenia przez P. oświadczenia. Fundacja zarzuciła naruszenie art. 12 ust. 1 pkt 3 u.p.n.p.r.

Sąd Apelacyjny podtrzymał ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji. Dodatkowo ustalił, że w dniu 2 stycznia 2012 r. P. zmieniła Regulamin w ten sposób, że usunęła możliwość świadczenia usług sprzedaży przez Internet na rzecz konsumentów.

Podzielił pogląd Fundacji, że Sąd pierwszej instancji wadliwie zastosował art. 12 ust. 1 pkt 3 u.p.n.p.r., odnosząc do ustanowionego w tym przepisie roszczenia o złożenie jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie przesłanki obowiązujące w wypadku analogicznego roszczenia przysługującego w razie naruszenia dóbr osobistych (art. 24 § 1 k.c.). Wskazując na preambułę dyrektywy 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotyczącej nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniającą dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady („Dyrektywa o nieuczciwych praktykach rynkowych”) (Dz. Urz. UE z 2005 r., L 149, s. 22, dalej: „dyrektywa 2005/29/WE”) Sąd drugiej instancji podkreślił, że podmiot występujący z roszczeniem na podstawie art. 12 ust. 1 pkt 3 u.p.n.p.r. nie ma obowiązku wykazywać naruszenia dóbr osobistych, sposobu tego naruszenia oraz indywidualizować konsumentów, których dobra miałyby zostać naruszone. Ma on

jedynie wykazać przesłanki w postaci istnienia konkretnej nieuczciwej praktyki rynkowej i zagrożenie bądź naruszenie interesu (prawnego) konsumenta i wskazać treść oraz formę proponowanego oświadczenia. Przez „odpowiednią” treść takiego oświadczenia należy przy tym rozumieć sformułowanie, które spełni cel roszczenia, którym jest szeroko pojęta funkcja informacyjna (edukacyjna), prewencyjna, a także wychowawcza i kompensacyjna. Brak zaś podstaw do przyjęcia, że oświadczenie to powinno spełniać również funkcję represyjną.

Kierując się tym założeniem Sąd Apelacyjny przyjął, że – jakkolwiek w wyroku z dnia 22 maja 2013 r. przesądzono, że stosowanie przez P. pewnych klauzul zawartych w Regulaminie stanowiło nieuczciwą praktykę rynkową i że doszło do naruszenia lub zagrożenia interesów konsumentów – to jednak proponowana przez Fundację treść żadanego oświadczenia ma charakter ogólnikowy, blankietowy i nie nawiązuje do treści przedmiotowych klauzul, których usunięcie z Regulaminu nakazał Sąd pierwszej instancji. Oświadczenie to nie mogłoby zatem spełnić funkcji informacyjnej w stosunku do konsumentów, a także pozostałych funkcji, w tym także funkcji kompensacyjnej, gdyż w żaden sposób nie usunęłoby skutków naruszenia (zagrożenia) interesów tychże konsumentów. Stanowiłoby tylko nieuzasadnioną represję wobec P., która zaprzestała w ogóle stosowania Regulaminu w zakresie sprzedaży internetowej wobec konsumentów. Wprawdzie sąd jest władny ingerować w treść żadanego oświadczenia, niemniej nie może on całkowicie zastąpić strony w jego formułowaniu, gdyż zastąpiłby ją w ten sposób w zgłoszeniu roszczenia oraz naruszył zasadę kontradyktoryjności. Fundacja jest profesjonalistką w zakresie działalności na rzecz ochrony konsumentów, a ponadto w sprawie reprezentuje ją profesjonalny pełnomocnik. Powinna więc zgłosić żądanie odpowiadające wymaganiom art. 12 ust. 1 pkt 3 u.p.n.p.r. Brak zaś podstaw do tego, aby roszczenie o treści niewłaściwej, nieodpowiedniej i nieprzystającej do celów, które miałoby spełniać, w świetle art. 12 ust. 1 pkt 3 u.p.n.p.r. mogło zostać uwzględnione.

Sąd drugiej instancji uznał w związku z tym, że wyrok z dnia 22 maja 2013 r., chociaż miał błędne uzasadnienie prawne, to jednak odpowiadał prawu. Dlatego na podstawie art. 385 k.p.c. wyrokiem z dnia 3 czerwca 2014 r. oddalił apelację.

Fundacja zaskarżyła wyrok z dnia 3 czerwca 2014 r. w całości. W skardze kasacyjnej w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) zarzuciła naruszenie art. 12 ust. 1 pkt 3 u.p.n.p.r. Wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości, a także wyroku Sądu Okręgowego z dnia 22 maja 2013 r. w pkt II i IV, oraz merytoryczne rozpoznanie sprawy przez Sąd Najwyższy i orzeczenie o złożeniu oświadczenia przez P. zgodnie z żądaniem powództwa bądź o przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Postanowieniem z dnia 29 września 2015 r., sygn. akt I CSK 1088/14, Sąd Najwyższy przyjął skargę kasacyjną Fundacji do rozpoznania.

Następnie postanowieniem z dnia 15 stycznia 2016 r., sygn. akt I CSK 1088/14, Sąd Najwyższy działając na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c. – ze względu na majątkowy charakter sprawy – zwrócił skargę kasacyjną Sądowi Apelacyjnemu celem usunięcia jej braku przez wezwanie Fundacji do podania wartości przedmiotu zaskarżenia. W odpowiedzi na skierowane przez Sąd Apelacyjny wezwanie Fundacja podtrzymała stanowisko, że sprawa o roszczenie oparte na art. 12 ust. 1 pkt 3 u.p.n.p.r. jest sprawą o prawa niemajątkowe i nie podała wartości przedmiotu zaskarżenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

O majątkowym albo niemajątkowym charakterze roszczeń rozstrzyga to, czy są one uwarunkowane bezpośrednio interesami ekonomicznymi podmiotu, któremu roszczenia te przysługują (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2005 r., III CZP 57/05, OSNC 2006, nr 7-8, poz. 116).

Przepisy u.p.n.p.r. określają nieuczciwe praktyki rynkowe w działalności gospodarczej i zawodowej oraz zasady przeciwdziałania tym praktykom w interesie konsumentów i interesie publicznym (art. 1 u.p.n.p.r.). Ochronie na podstawie tych przepisów podlegają więc interesy ekonomiczne konsumentów. Ekonomiczną naturę ma także wymieniony w art. 1 u.p.n.p.r. interes publiczny, ponieważ polega on na zapewnieniu właściwego funkcjonowania rynku gospodarczego. W związku z tym roszczenia określone w art. 12 ust. 1 pkt 1-5 u.p.n.p.r., służące realizacji interesów konsumentów chronionych na podstawie przepisów u.p.n.p.r., muszą być

uznane za uwarunkowane bezpośrednio ich interesami ekonomicznymi. Przesądza to o ich majątkowym charakterze. Charakter tych roszczeń nie ulega przy tym zmianie w sytuacji, w której występuje z nimi nie konsument, lecz jeden z podmiotów, o których mowa w art. 12 ust. 2 u.p.n.p.r., co dotyczy roszczeń określonych w art. 12 ust. 1 pkt 1, 3 i 5 u.p.n.p.r. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2015 r., IV CZ 111/14, niepubl.).

Potwierdzeniem majątkowego charakteru roszczeń określonych w art. 12 ust. 1 u.p.n.p.r. jest to, że podlegają one przedawnieniu, co w odniesieniu do roszczeń wskazanych w art. 12 ust. 1 pkt 1-3 i 5 u.p.n.p.r. wprost wynika z art. 14 u.p.n.p.r.

Za traktowaniem roszczeń określonych w art. 12 ust. 1 pkt 1-5 u.p.n.p.r. jako roszczeń o charakterze majątkowym, a w konsekwencji spraw o te roszczenia jako spraw o prawa majątkowe (art. 398² § 1 k.p.c.) przemawia ponadto okoliczność, że w podobny sposób – według niemal jednolitego orzecznictwa Sądu Najwyższego – należy traktować roszczenia określone w art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (jedn. tekst: Dz. U. z 2003 r., Nr 153, poz. 1503 ze zm. – zob. postanowienia z dnia 8 marca 2007 r., III CZ 12/07, OSNC 2008, nr 2, poz. 26, z dnia 26 września 2007 r., IV CZ 50/07, niepubl., z dnia 17 października 2008 r., I CSK 128/08, niepubl., z dnia 3 września 2009 r., I CZ 45/09, niepubl., z dnia 25 marca 2011 r., IV CZ 141/10, niepubl., z dnia 13 maja 2014 r., I PZ 7/14, niepubl.).

W zakresie objętym skargą kasacyjną zaskarżony wyrok z dnia 3 czerwca 2014 r. dotyczy żądania złożenia przez P. oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie, tj. roszczenia określonego w art. 12 ust. 1 pkt 3 u.p.n.p.r. Wobec majątkowego charakteru tego roszczenia Fundację wezwano – pod rygorem odrzucenia skargi kasacyjnej – do usunięcia jej braku przez podanie wartości przedmiotu zaskarżenia. Fundacja tego braku nie uzupełniła, co uzasadnia odrzucenie skargi kasacyjnej (art. 398⁶ § 2 k.p.c.), przy czym ze względu na etap postępowania kasacyjnego, w którym doszło do wezwania do usunięcia braku skargi – do odrzucenia skargi właściwy jest Sąd Najwyższy (art. 398⁶ § 3 k.p.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

kc

db